ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ - ਸਬਦ ੭੧

ਫਰੀਦਾ ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ ਟੁਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ ॥

ਸਲੋਕ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ, ੧੩੮੧

ਫਰੀਦਾ ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ ਟੁਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਕੈ ਘਰਿ ਨਾਠੀ ਅਜੁ ॥੬੮॥

ਸਾਰ: ਜਦੋਂ ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਢਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਪਹਿਚਾਣ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਰਬਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਣੇ ਉਸ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਰੇੜਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਲਾਟ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਜੋ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਦਾ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਅਕਸਰ ਸਾਡੀ ਦਿੱਖ, ਜੀਵਨਸ਼ਕਤੀ, ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹਨਾਂ ਬਾਹਰੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਸਹਾਰੇ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਪਛਾਣ ਭੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਾਨੂੰ ਸਾਡੀ ਭੌਤਿਕ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਪਹਿਚਾਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਾਡੀਆਂ ਦਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਫਰੀਦਾ ਭੰਨੀ ਘੜੀ ਸਵੰਨਵੀ ਟੁਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ ॥
ਫਰੀਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੋਹਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਂਡਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਚੂਰ-ਚੂਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਵ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਰੂਪ ਢਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪਹਿਚਾਣ ਵੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਖੰਡਿਤ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਕੈ ਘਰਿ ਨਾਠੀ ਅਜੁ ॥੬੮॥
ਅਜ਼ਰਾਈਲ, ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਸਤਾ, ਕਿਹੜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਪ੍ਰਹਾਉਣਾ ਬਣ ਆਵੇਗੀ? ਇਹ ਭਾਵ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੀ ਅਣਕਿਆਸਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਮਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਰਮ, ਹੋਂਦ ਦੀ ਨਾਸ਼ਮਾਨਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਟਿਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ।

ਤੱਤ: ਉਸ ਅਟੱਲ ਪਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਸਾਡੇ ਦਰ 'ਤੇ ਆ ਦਸਤਕ ਦੇਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ੇਖ ਫ਼ਰੀਦ ਅੰਤਰੀਵੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਬੀਤ ਰਹੇ ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸਚਿਆਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਜ਼ਰਾਈਲ, ਜੋ ਮੌਤ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਸਤਾ ਹੈ, ਅਬਦਲ, ਅਟੱਲ ਕਾਨੂੰਨ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਲਈ ਭਾਵੇਂ ਤਿਆਰ ਹੋਈਏ ਜਾ ਨਾ, ਉਹ ਸਾਡੀ ਦੇਹੀ ਨੂੰ ਨਿਰਜ਼ਿੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਡਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ; ਬਲਕਿ, ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਐਸੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਥਾਈ ਵਸਤਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ।

ਸਬਦ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਨਇੰਦਰ ਕੌਰ ਅਤੇ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ

Oneness In Diversity Research Foundation
ਵੈੱਬਸਾਈਟ: **OnenessInDiversity.com**

ਈਮੇਲ: **onenessindiversityfoundation@gmail.com**